

שנזכה לבניין
בית המקדש
בקרוב בימינו
אמן.

הציונים התמישי

פה אמר ה'
צבאות:

צום הרביעי
וצום החמישי

וצום השביעי
וצום העשירי

יהיה
לבית יהודה
לששון

ולשמחה
ולמעדים
טובים,

והאמת
והשלום אהבו.

[זכריה]

[פ"ח, פס' י"ט]

1954

האמונה

הבית שהסתתר מעל המרתף

הרב אשר קובלסקי שליט"א

כשר' קלמן הגביר חיתן את בנו בכורו, העריכו כולם כי לבטח ירכוש לזוג הצעיר בית נאה ומהודר, כנאה וכיאה לבנו של עשיר כמותו. כולם ידעו

סוכם מראש כי בני הזוג יתגוררו בארץ ישראל, והניחו כי אביהם הכין להם בית ראוי לשמו, בהתאם לכבודו ומעמדו. גם החתן ידע שאביו טיפל היטב בנושא הדירה המתונה לו בירושלים, ולו לא נותר אלא לברר את הכתובת ולקבל מפתח...

לאחר ימי השבע ברכות, נפרד ר' קלמן מבנו וכלתו בהתרגשות אין קץ, צייד אותם במפתח ובכתובת, והזוג הצעיר טס ארצה. לאחר טיסה בת כתיסר שעות, ולאחר שהעמיסו מזוודותיהם על המונית בשדה התעופה וגם פרקו אותן ממנה בחצר הבית בירושלים – לא נותר לבני הזוג אלא לנעוץ את המפתח בחריץ המנעול, והדלת נפתחה.

האור הודלק, אבל אז – תחושתם היתה שעייניהם חושכות. אם הם חשבו שהם מגיעים לבית ראוי לשמו, בית מרווח בן כמה חדרים, מרוהט בכל טוב, רחב ידיים ונאה למראה, מסתבר שהגיעו לסוג של מחסן קטן, טחוב למחצה. במחסן מושלכות מיטות חדשות ונאות שהוזמנו עבורם, מוצרי חשמל כמו מקרר ומכונת כביסה משוכללים ארוזים היישר מהיבוא, אולם השטח קטן וצפוף ממש, וגם המרחב לא נראה יפה מדי...

לקח להם זמן להתרגל לעובדה כי זו הדירה, אבל באין ברירה – אין ברירה. המקרר חובר לשקע, לכיור שהיה שם הודבקה חתיכת שיש מהחצר, ומעתה ייקרא שם פינה זו 'מטבח'. השולחן והכיסאות הוצבו גם הם, והמיטות בפינה הנגדית. מסתבר – שזו הדירה המדוברת, בה יאלצו לגור. ומה להם מתלוננים? – הרי קיבלו אותה חנים אין כסף...

לא קלים היו החיים בקיטון הצר והמחניק. המקום היה צפוף ביותר, הפריטים הונחו זה על גב רעהו, ובאופן כללי – זה היה רחוק מאוד מההגדרה 'דירה נאה מרחיבה דעתו של אדם'. הם לא פיללו ולא מיללו שיגיעו למקום כזה...

חלפו כחודשיים, ובשיחת טלפון שגרתית בישר ר' קלמן כי הוא מגיע ארצה לביקור. 'נו, שיבוא ויראה איך אנחנו חיים' – לחשה הרעיה הצעירה לבעלה, שהגיב באנחת הסכמה. אולי אם אבא יראה את המצב, הוא יבין שלא סידר לנו בית ראוי לשמו, ישלוף שיק ויסדר את העניין...

הקיטון הצר מורק וצוחצח לקראת ביקורו של ר' קלמן, שהופיע בהדרו בשעת אחר הצהריים מאוחרת. הוא נכנס אל הבית הקטן, וכמעט קרס תחתיו. 'מה זה?!' – הוא שאג, 'פה אתם גרים? פה?! הרי אני תכנתי את הדירה הזו עם אדריכל מובחר, הבית תוכנן בקפידה, על סלונו הענק ושבעת חדרי המפוארים, המטבח המתקדם והלובי המרווח בכניסה. זה לא יתכן!' – אמר, וכשעיניו יוצאות מחוריהן החל להסתובב מסוחרר...

ואז, ניגש אל המקרר, שלף את החוט מהשקע, והזיז אותו קמעא. דלת. דלת נחשפה שם. הוא פתח את הדלת בתנועה בוטחת, ואז התגלו מדרגות. בני הזוג עולים אחרי במדרגות וחושפים – – –

בית נאה ומפואר, מרווח וגדול. בית בן שבעה חדרים, כל אחד מהם כמו סוויטה של בית מלון. ואיזה לובי, ואיזה מטבח, ואיזה סלון...

'אתם גרתם לכם במרתף של הבית המפואר שבניתי עבורכם, שם בחרתם לגור?' – שאל ר' קלמן ההמום. 'ציוויתי על הספקים השונים להניח שם את הריהוט ומכשירי החשמל, כדי שתוכלו למקם אותם כרצונכם במרחבי הבית, לא רציתי שהמובילים ילכלכו אותו. ואתם – פשוט השארתם אותם במרתף, וגרתם במרתף של הבית הענק שבניתי לכם?!'

אחים יקרים! בתשעה באב, קולו של אבא מתגעגע יוצא מסוף העולם ועד סופו: בניתי לכם בית, בית מקדש. כמה מואר ונעים שם, כמה נחמד ואהוב. כמה אנו יכולים לחיות שם ביחד, להתעלות, להתרומם, להתרגש, לחוש קרבת אלוקים בעומק ליבנו! האם טוב לכם במרתף? האם נעימים לכם התנאים הנוכחיים בהם אתם חיים?! יש בית מפואר למעלה, שובו אליי ואשובה אליכם!

יתכן בהחלט שהתרגלנו לחיי המרתף, עד כי כבר איננו חשים בחסרונו של הבית הגדול. אבל אם נתבונן נבין, שמעבר לקיר מרתף הגלות יש בית מרווח ומפואר, חיי גאולה, חיים בצילו של אבא, בקרבת אלוקים. אז, בבית הגדול, כשיפתחו שערי בקרוב, אם נחטא חלילה – נביא קרבן ומיד נראה את הכתם מוסר וממורק. אם נרצה להתקרב – רק נקפוץ לביקור מרומם...

והיום אנחנו במרתף. אנו יכולים להתפלל, אבל לא מרגישים ולא חווים את קרבת ה' כמו אז, לא רואים בעיניים ולא חשים בידיים. איננו יכולים לאכול בשר קדשים, אין לנו יכולת לחיות עם ה' יתברך בתחושות ברות מימוש בידיים. אלו חיים במרתף טחוב ועצוב, בעוד יש לנו בית מפואר למעלה... הבה נזעק אל בורא עולם: 'אור חדש על ציון תאיר!' – אנא, אבא, תזיז את

המקרר הכבד מעם הדלת, תפתח את השער, האר פניך על מקדשך השמש, האר את פנינו כי באורך נראה אור! תמהר ישועה ותחיש גאולה, אבא, תביא אותנו כבר אל הבית הגדול והנישא...

בבוא העת ישאל האדם בבית דין של מעלה: "ציפית לישועה?"

במבט ראשון, מי מאיתנו אינו מצפה לישועה? הן כמיהה זו

אינה משה לכאורה מליבנו, היא מרווה את תפילותינו, מעטרת את ברכותינו, חותמת את אגרותינו ומהווה חלק בלתי נפרד של הווייתנו. דומה כי על השאלה: "ציפית לישועה?" יש בידינו להשיב ב"הן" מוחלט.

אולם מושכל שני מערער את חד-המשמעיות של מוסכמה זו. לציפיה זו יש צורות ביטוי רבות, ורק אם תבחן הציפיה לגאולה מול כל המאפיינים הללו, נוכל לעמוד על מידת אמינותה בליבנו פנימה.

אדם המצפה לדבר שהוא מאוד רוצה בו, לבו שש לקראת הרגע המיוחל של התגשמות ציפייתו. הדבר נותן את אותותיו גם בחלומותיו, הן בהקיץ כהוזה והן בהיותו ישן על מיטתו. הוא טווה את פרטיה באספקלריה חדשה, וכאשר הוא מקיץ מחלומו או מהזייתו, הריהו מלא כאב על כי רק חלום הוא שטרם התממש.

אדם עני שבעת מצוקתו צירף פרוטה לפרוטה ורכש לעצמו אגרת פיס, בתקוה שהפרס יעלה בגורלו, והוא יזכה בסכום שיחלצהו מן המיצר. תשוקתו לראות את גלגל חייו נוטה כלפי חסד, מעשיר את דמיונו והוא צופה בחזונו את עצמו כמי שכבר זכה בגורל הגדול. שפע מגדלים, שבינתיים הם פורחים באויר, כבר ניצבים מוצקים על קרקע תודעתו.

המצפה לישועה והמייחל לגאולת ישראל, צריכה נפשו לפרוץ את גבולות המציאות העכשווית, ולמצוא את עצמו, בהזיית יום כבחזון לילה, טובל במתק הגאולה ונישא על כנפיה.

כל מי שאינו יכול להצביע בכנות על העובדה שחזון הגאולה ממלא את כל ישותו, מי שאינו מתעורר לעת בוקר תפוס שרעפים, כשהוא נאחז בשאריות אושר נמוג, אינו יכול למנות את עצמו בבטחון עם המצפים לבואה של הגאולה.

מדי שנה אנו חוזרים אל "שלשת השבועות", אל אבל החורבן, אל צום תשעה באב ואל התעניות האחרות המצינות את סבל הגלות. האמנם בבוא זמנים אלו כואב ליבנו באכזבה עמוקה על כי טרם בא גואל?

האם במרכזה של כל תפילה מתפילותינו נמצאת הציפיה לישועה, שתביא סוף וקץ לכל צרותינו או שמא פורטים אנו את התפילה למטבעות קטנות של מציאות חיינו, ומייחלים אך ורק להמרת הרע העכשווי בטוב חלקי שאין עמו ישועה?

ברגע הגדול שבו נזכה לגאולה, האם תהיה לנו תחושה של הפתעה, נעימה כמובן, או שתתלווה להפתעה זו גם תחושה של סיפוק רב על הגעת ההישג המצופה שלא פסקנו מלבקשו.

אך גם לימוד זכות קיים בנושא זה. מבחן אמת עלול אמנם להותיר רבים עם תשובה מהססת או חלקית לשאלת: "ציפית לישועה", אך יחד עם זאת, דומה כי איננו מצרפים לשיקול את מחשך הגלות, אשר לא רק מסמא את עינינו, אלא גם מונע מעמנו להיות עתירי ציפיה ושופעי חזון.

ואכן, אובדן הציפיה הוא חלק מתהליך הגאולה: "אין בן דוד בא עד שיתייאשו מן הגאולה" (ילקוט שמעוני סוף עמוס). דברים אלו מהווים נחמה, לפחות פורתא, לכך שרף ציפייתנו אינו נמצא בגובה המתאים. חשכת הגלות מפריעה לנו לראות את אור הגאולה בכל יפעתו.

במטרה להדגיש כיצד הגלות מסיטה את המבט מבקשת גבהים רוחניים אל מתחת לעשרה טפחים, אל ברווזים ופרות, נביא את הסיפור המפורסם: אחד מצדיקי הדור היה נודד בדרכים, ונקלע פעם לכפר קטן ועני, שם התארח בביתו של יהודי פשוט. בחצות הליל שומע בעל הבית קול בכי מחדרו של האורח. הוא ניגש בדאגה, פותח את הדלת ושואל לפשר הבכי. להפתעתו הוא רואה את הרבי יושב על כסא נמוך וקורא בבכי מתוך ספר קטן. הרבי הצדיק משיב לו בקול רך כי הוא עוסק בתיקון חצות. הוא מסביר לכפרי מהי משמעותו של בית המקדש, מה עצובה העובדה כי הבית חרב, ומה גדולה היא התקווה והציפיה כי במהרה יבוא המשיח, יגאלנו מצרותינו ויוליכנו קוממיות לארץ ישראל.

הכפרי אינו ממהר להשתכנע. הוא שואל בכנות: "מפני מה עלינו לנדוד לארץ ישראל, וכי מה רע לנו במקום הזה? שדותינו פוריים, וצאננו ובקרנו רועים באחו ומניבים חלב בשפע?" הצדיק בעיניו הרכות מביט על הכפרי ושואלו: "האין הקוזקים באים ופושטים על בהמותיך?

המצפים אנו לגאולה?

הרב יהודה רובן שליט"א

פה אמר ה'

צבאות:

צום הרביעי

וצום החמישי

וצום השביעי

וצום העשירי

יהיה

לבית יהודה

לששון

ולשמחה

ולמעדים

טובים

והאמת

והשלום אהבו.

[זכריה]

[פ"ח, פס' י"ט]

1954

האמונה

האינם הורסים את היבול בשדותיך? הכפרי עונה: "אכן, נכון הדבר", סוף סוף הוא מתחיל לשמוע דברים יותר משכנעים. והרבי ממשיך: "במהרה יבוא המשיח ויגאלנו. בארץ ישראל לא נדאג יותר מבואם של הקוזקים. הרוצה אתה שיבוא המשיח ונעלה לארץ ישראל?" הכפרי מהנהן בראשו, אך אינו ממחר להסכים: "עלי להמלך באשתי, חכמנית היא".

כעבור דקות מספר חוזר הכפרי והתשובה בפיו: "אכן כן, הקוזקים מהווים מטרד עבורנו, אולם מדוע שנעלה אנו לארץ ישראל, יבוא המשיח שעליו דיבר הרבי, ויקח את הקוזקים לארץ ישראל, ונשב אנו בשדותינו לבטח..."

הגלות מגמדת את המבט. מותירה את האדם עם פרותיו, ואינה מאפשרת לו להתבונן במבט עליון, בציפיה אמיתית לישועה.

יאוש ושברון רוח הינם תופעות חיצוניות המכבידות על הציפיה, אבל בתוכנו פנימה מתרוננת הגאולה, ובבוא מועד היא תפרוץ בשירת פלאים:

"אני חבצלת השרון – אני היא וחביבה אני. אני היא שהייתי חבויה ורמוסה בצילן של מלכויות, למחר כשיגאלנו הקב"ה מצלן של מלכויות, אני מרטבת כשושנה ואומרת לו שיר חדש, שנאמר: 'שירו לה' שיר חדש כי נפלאות עשה, הושיעה לו מימנו וזרוע קדשו'" (מדרש רבה שיר השירים ב', א').

הגלות מקשה עלינו להתבטא, אך בבוא הגאולה יתפרץ ליבנו ברינה. למרות הכל, אנו מצידנו חייבים לדחות את האוש העולה מריבוי שנות הגלות, ולפתח כמיהה חזקה לביאת הגואל, כדברי דוד המלך (תהלים ק"ב, י"ד): "אתה תקום תרחם ציון, כי עת לחננה כי בא מועד, כי רצו עבדיך את אבניה ואת עפרה יחוננו". ירושלים תיבנה כשיכספו לה בתכלית הכוסף, עד שיחוננו את אבניה ואת עפרה ונזכה לגאולת עולם.

נסיים בסיפור נוסף: החיים של זלמן היו קשים מנשוא, בעיות בשלום בית, ילד חולה עם תרופות שאינן בסל, משכנתא חונקת, בנות מבוגרות בבית, חוב לעירייה... בקיצור, קטסטרופה.

אנשי הרווחה הבינו שכדי לפתור את בעיותיו צריך לערב כמעט את כל משרדי הממשלה, החל מהרווחה וכלה בבריאות. לכן, הוחלט להפגישו עם המלך בכבודו ובעצמו. רק המלך יכול לפתור את כל הבעיות. זלמן הגיע לפגישה עם רשימה מסודרת וגולל בפני המלך את כל צרותיו. הסיפור נגע לליבו של המלך, והוא הבטיח לעזור. זלמן קד קידה והחל ללכת אחורנית, ואז הוא פונה שוב למלך ושואל: "אפשר להוסיף משהו?", "בבקשה", ענה המלך... "אדוני המלך, אם אתה יכול לטפל בבקשה דבר ראשון בבני החולה. אם הוא לא יהיה חולה, הילדים יהיו יותר רגועים, אשתי תוכל לחזור לעבודה, הבית יחזור לתפקד וגם בנותיי תנשאנה..."

בתפילת שמונה עשרה אנו מבקשים מהבורא על הכול! בריאות, דעת, פרנסה, שלום, הכול! בסיום התפילה, לאחר שפסענו שלש פסיעות אנו מוסיפים: "יהי רצון מלפניך... שיבנה בית המקדש במהרה בימינו...", אנו אומרים לקדוש ברוך הוא: יש לנו מכלול של צרכים ובקשות, אבל יש לנו בקשה נוספת: דבר ראשון תבנה את בית המקדש, כשהוא יבנה וירושלים תעמוד על תילה, כל שאר הבעיות תעלמנה כלא היו...

איך אפשר להודות על הרע?

הרב יגאל כהן שליט"א

לפעמים ה' מגביה אותך דווקא דרך הקושי.

"לעולם ירגיל אדם עצמו לומר, כל מה שהשם עושה בעולם – לטובה הוא עושה",

כלומר, תרגיל את עצמך בוקר, צהריים וערב, בכל רגע בחיים שלך – להגיד שהכול לטובה, מה זה "הכול לטובה"? הכול לטובה וכרגע, במצב הנתון שלי מה שהשם נתן לי – זה הכי טוב בעולם. אם אני יודע עכשיו שכל מה שהשם נתן לי זה הכי טוב בעולם, אני נהפך להיות בן אדם שמח, ואני כל הזמן ארצה רק דברים טובים ואעשה דברים טובים.

אבל אם אני רואה דברים רעים, אם אני מחפש דברים רעים, אם אני עכשיו, חס ושלום חושב שמה שקורה איתי בחיים זה לא טוב לי, ומה שקורה איתי בחיים, יכולתי להיות במקום אחר, או יכולתי להרוויח דברים אחרים; בן אדם כזה, בסופו של דבר, חס ושלום, מגיע לדייטת התחתונה. הוא מגיע לידי שנאת ה' יתברך.

הוא לא יאהב את בורא עולם ולא רק שהוא לא יאהב את בורא עולם. בסופו של דבר, הוא גם לא יאהב את החיים, את המתנה שהקב"ה נתן לו את המתנה הזו שקוראים לה חיים, הוא לא יאהב.

הקב"ה מצווה עליך, יהודי יקר, שתאמין באמונה שלימה, אומר מר"ן בסימן רכ"ב, מר"ן פסק ככה בשולחן ערוך: כשם שאדם חייב לברך על הטובה כך חייב לברך על הרעה. כלומר, הקב"ה

פה אָמַר ה'

צְבָאוֹת:

צוּם הַרְבִּיעִי

וְצוּם הַחֲמִישִׁי

וְצוּם הַשְּׁבִיעִי

וְצוּם הָעֶשְׂרִי

יְהִי

לְבֵית יְהוּדָה

לְשׁוֹנוֹ

וּלְשִׁמְחָה

וּלְמַעֲדִים

טוֹבִים,

וְהָאֵמֶת

וְהַשְּׁלוֹם אֲהַבּוּ.

[זכריה]

[פ"ח, פס' י"ט]

1954

הַאֲמוּנָה

מצווה אותנו בתורתו הקדושה, שכל בן אדם ובן אדם שמגיע לו דבר טוב הוא חייב להגיד: "ברוך אתה השם אלוקינו מלך העולם הטוב והמטיב", או "שהחיינו". שתי ברכות, שהן בעצם ברכות ההודיה לקב"ה.

כל אחד ואחד שעכשיו... נולד לך בן - תברך: "ברוך אתה השם אלוקינו מלך העולם הטוב והמטיב" קנית בית חדש? תברך "שהחיינו". אנחנו לא נוהגים לברך "שהחיינו", אבל ב"שולחן ערוך" כתוב שצריך לברך "שהחיינו".

אומר מר"ן ב"שולחן ערוך": "כשם שאדם חייב לברך על הטובה... באותה שמחה שאדם מברך על דברים טובים שקורים לו, באותה שמחה בדיוק, הוא צריך גם לברך על הרעה למה? כי הוא צריך להאמין באמונה שלימה שהטוב והרע - אין ביניהם הבדל, וכולם - הם לטובתו האמיתית. עכשיו, בוא ננסה להבין, יש מקרים בחיים שלנו שכל אחד ואחד אומר: ריבוננו של עולם, רע לי.

איך ר' עקיבא אומר: "כל מה שהשם עושה - לטובה?"

אני רוצה להגיד לכם, אחים יקרים ואהובים שלי, לפעמים הקב"ה מביא את הדברים הטובים הכולם דרך קושי, לפעמים הקב"ה מביא את הדברים הטובים דרך חוסר. כל מה שהשם עושה בעולם - לטובה.

אם אני אתחיל עכשיו את כל החיים שלי, מהרגע שנולדתי - עד היום הזה, כולל קשיים, מחלות, עוני, מלחמות, דברים טובים, לא טובים, הכול, בכול, מכול - הכול לטובה! כל מה שהשם עשה בסופו של דבר, זה לטובתי הגמורה, שלי יהיה טוב בעולם הזה.

לאחר שחרורו של כ"ק מרן אדמו"ר מצאנו זי"ע ממחנות ההשמדה של הצורר הנאצי, התבטא הרבי ואמר כי אכזבתם של המשחררים

גאולה, נחמה, משיח

הרב בנימין כהן שליט"א

הייתה עצומה; "היינו בטוחים שרק המשיח הוא שיגאל אותנו ולא האמריקאים"... בימים עברו, מצא כל יהודי מפלט לצרותיו, בציפייה לביאת המשיח בגאולה השלימה. כיום, למגינת לבנו, אנו חשים עצמנו כבני חורין וכאילו אין אנו חסרים כלום. כל תענוגי העולם הזה בהכשרים הכי מהודרים, מעופפים ונעים סביבנו, כמי שמבקשים ומתחננים; 'אנא! טלוני אליכם, אנא! הכניסוני לפתחכם, טעמו וראו כי טוב'...

צערה של השכינה? חסרונו של המזבח? אורה של המנורה?

כמעט ואין אנו פנויים לחשוב על דברים כגון אלו. בל"ז היומי אין זכר קלוש למושגים שכאלו, אך בל"ז השנתי של חז"ל, ימים אלו כימים של פסק זמן מהווי החולין היומי, שבו אנו צריכים להעלות על הלב את זיכרון החורבן וצערה של השכינה הקדושה.

הנביא ישעיהו קורא לנו: "דברו על לב ירושלים", פירוש הדבר: סבורים אנו כי איננו מסוגלים לבכות על החורבן, אולם הנחה זו בטעות יסודה. נראה כי הדבר נובע מחוסר התעניינות מספקת. אולם, כאשר חושבים על הדבר, מדברים עליו וממששים בו, לבסוף לא רק מבינים אותו במוח, כי אם גם מרגישים אותו בלב, כפי שיכול להעיד מי שהתנסה בכך.

באחת מן השיחות שהשמיע הגאון רבי אביגדור נבנצל שליט"א, הועלו רעיונות להעלאת זיכרון החורבן, מהם נצטט להלן: יודעים אנו כי בגלל ג' עבירות חרב המקדש, וממילא הדרך להשיבו אלינו אף היא מצויה בדינו, וזאת באמצעות תשובת המשקל שנעשה בכל הנוגע לאותן עבירות. על מנת להמחיש את הדבר, השתמש הרב נבנצל בדוגמה הלקוחה מחיי היומיום: "כיצד נוכל לתקן את עוון שפיכות דמים בימינו?", שאל. אחת הדרכים לכך היא על ידי התבוננות בהליכתנו ובנסיעתנו בדרכים, באמצעות נקיטת הזהירות הנדרשת מאתנו, לבל ניכשל חלילה בשפיכות דמים. אדם יכול בעצם להיזכר בבית המקדש בעומדו ליד כל תמרור או רמזור, כאשר אומר הוא לעצמו: 'אינני עובר ברמזור אדום בכדי שלא לגרום לחורבן בית המקדש'...

אחד מתלמידי מרן הגאון בעל ה'חתם סופר' זצ"ל, רבי משה נובומסטר מהמבורג, מתאר בספרו 'זיכרון למשה' כיצד מרן זי"ע קיים בנפשו את מצוות זיכרון החורבן וצערה של שכינתא בגלותא, וכך הוא כותב: "פעם, בערב תשעה באב, התבודד החתם סופר בחדרו. הייתי סקרן מאוד לדעת את סיבת התבודדותו, כי הלוא ידעתי שבערב תשעה באב אחר הצהריים, אינו עוסק לא בדבר הלכה ולא בחיבור תשובות לשואלים. העזתי פניי ברבי, והצצתי דרך חור המנעול, ומה נורא המחזה שנגלה לעיניי: איש האלו-קים יושב ומקונן על חורבן הבית, על ידו מונח ספר ובידו כוס אשר לתוכה הזיל דמעותיו עד שנתמלאה, ובשעה שישב לאכול סעודה המפסקת לגם מכוס הדמעות, לקיים מה שנאמר 'האכלתם לחם דמעה ותשקמו דמעות שלישי'..."

כה אמר ה'

צבאות:

צום הרביעי

וצום החמישי

וצום השביעי

וצום העשירי

יהיה

לבית יהודה

לששון

ולשמחה

ולמעדים

טובים

והאמת

והשלום אהבו.

[זכריה]

[פ"ח, פס' י"ט]

1954

האמונה